

**MEMOIRER OG BREVE. I
ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS
OPLEVELSER SOM BØSSESKYTTE
UNDER CHRISTIAN IV**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649213092

Memoirer og breve. I Islænderen Jon Olafssons Oplevelser Som Bøsseskytte under christian IV
by Julius Clausen & P. Fr. Rist

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

JULIUS CLAUSEN & P. FR. RIST

**MEMOIRER OG BREVE. I
ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS
OPLEVELSER SOM BØSSESKYTTE
UNDER CHRISTIAN IV**

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

I

ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS
OPLEVELSER SOM BØSSESKYTTE
UNDER CHRISTIAN IV.
NEDSKREVNE AF HAM SELV

OVERSAT AF SIGFUS BLÖNDAL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1905

JON·OLAFSSONS·OPLEVELSER
SOM·BØSSESKYTTE·UNDER
CHRISTIAN·IV
NEDSKREVNE·AF·HAM·SELV.
I·OVERSÆTTELSE
VED
S·BLØNDAL
UDGIVNE·AF·JULIUS·CLAUSEN·OG·P·FR·RIST.

GYLDENDALSKE·BOGHANDEL·NORDISK·FORLAG

TRYKT 800 EKSEMPLARER

—
LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

Islænderen *Jon Olafssons* Optegnelser fra Christian den Fjerdes Tid er ret enestaaende baade ved deres Alder og ved deres kulturhistoriske Betydning.

Forfatteren, en islandsk Bondegut, der har nedarvet Fædrenes Længsel efter at se fremmede Lande og Higen efter Æventyr, drager frygtløs ud i den vide Verden. Han føres da ogsaa viden om, og Livet tilfører ham Godt og Ondt, smaa Glæder og store Lidelser, udvikler hans Evner, danner hans Aand og Hjærte, bibringer ham Kundskaber og Erfaringer, indtil han endelig igen lander paa sin elskede Fødeø. Den for Islænderne saa egne Lyst til boglig Syssel ligger ham i Blodet, og han bliver da en Sagafortæller i nyere Stil, idet han nedskriver sine Erindringer om sit Liv og sine Farter.

Disse Optegnelser gør et i høj Grad paalideligt Indtryk og synes præget af Ærlighed og Sanddrthed. Men det følger jo af sig selv, at paa en Tid, da den almindelige Viden, Kundskaber og Dannelse var saa lidt trængt ned i Folket, at Overtroen endnu sad i Højsædet i de Højlærdes Hjem og de Adeliges Gaarde, maa en selvlært Mand tidt

staa hjælpeløs, og han lader sig da nøje med mundtlige Overleveringer, der nu ikke kan dokumenteres, og mangler ofte Kendskab til eller misforstaar Tingenes og Begivenhedernes Realitet og virkelige Forhold. Fraset dette, maa man saa meget mere undre sig over, at denne ulærde Bondekarl og menige Soldat saa klart, saa roligt, saa overlegent kan fortælle om det, han ser og hører.

Thi i historisk Henseende er hans Beretning i Hovedsagen korrekt; men foruden de Fejltagelser, som ikke kan lægges ham til Last, fordi han ikke véd bedre Besked, har hans Hukommelse undertiden slaaet ham fejl især med Hensyn til Navne og Aarstal, da han som ældre Mand c. 1660 nedskrev sine Erindringer. Dette er dog saa vidt muligt søgt rettet og oplyst i Noterne. Men det har ikke været muligt at forsyne Teksten med alle de Anmærkninger, Oplysninger og Henvisninger, hvortil den saa stærkt frister, uden at tilføre den et lærd Apparat, der vilde blive for omfangsrigt. Udgiverne har derfor indskrænket sig til dels at meddele Læserne de nødvendigste Oplysninger, som det maa forudsættes, at ikke alle har lige ved Haanden, dels at give Forklaringer om Forhold, som vil være de fleste Læsere ubekendte. Dette gælder saaledes de mange fortrinlige, hidtil ukendte, Oplysninger om Forholdene ved Christian IVs Tøjhus, der jo netop nu har sin særlige Interesse, da denne mægtige Bygning fejrer sit 300aarige Jubilæum.

Oplysningerne om islandske Personer skyldes Hr. *Sigfús Blöndal*, som nedenfor har gjort Rede

for de Haandskrifter, efter hvilke han har foretaget sin Oversættelse.

Bøsseskytten *Jon Olafsson* vil i det Følgende selv fortælle om sit Liv, og der behøves ingen Ord for nærmere at skildre eller betegne ham som Menneske og Forfatter. Han er den, som han udgiver sig for at være, han lægger ikke Skjul paa sine Fejl; thi selv om han ikke har undgaaet Memoireforfatteres Skrøbelighed, at hæve sig selv og især sine kære islandske Landsmænd, følger dog altid en dyb Ydmyghed og Selverkendelse hans stærke Selvfølelse.

Udgiverne.

Saa rig som den islandske Literatur ellers er paa historiske Værker, er den mærkelig fattig paa Memoirer. Fra Slutningen af det 17. Aarhundrede har vi dog et Værk af denne Art, som trods dets noget ubehjælpomme Form og naive Stil er blevet ret populært i Island, nemlig *Jon Olafssons*, den saakaldte Indiefarers (1593—1679), Memoirer.

Disse Memoirer er bevarede i talrige Haandskrifter, hvoraf de vigtigste findes paa Landsbibliotheket i Reykjavík og i det Store Kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn. Jeg har benyttet flere af dem, men da en nærmere Redegørelse af deres indbyrdes Forhold og Karakter hører hjemme i den Udgave af den islandske Original, som jeg forbereder, skal jeg her blot anføre, at jeg til Grund for Oversættelsen hovedsagelig har lagt Haandskriftet Ny kgl. Saml. 2076^b 4° i det Store Kgl. Bibliothek.

En anonym dansk Oversættelse af de første 15 Kapitler fra det 19. Aarhundredes første Halvdel findes paa det Store Kgl. Bibliothek (Ny kgl. Saml. 2077^a 4°). Denne Oversættelse skulde oprindelig lægges til Grund for Udgivelsen, men da den viste sig at være fuld af Fejl og Misforstaaelser, har jeg fuldstændig omarbejdet den og bærer derfor Ansvaret ogsaa for dette Afsnits Vedkommende.

Memoirerne er aldrig tidligere bleven udgivne i deres Helhed. Et Par smaa Brudstykker af 1. Bog findes udg. i *Sunnanfari*, V, Side 37—38, af den nylig afdøde islandske Lærde *O. Davidsson*, og i Schlegels Samlinger II 4, Side 173—179 findes et kort Uddrag af Skriftets første Halvdel.

Memoirerne er inddelte i 3 Bøger, hvoraf den første, der her foreligger i dansk Oversættelse, indeholder Forfatterens Levned, indtil hans Rejse til Indien. Anden Bog fortæller om hans Ophold i de danske Etablissementer i Indien og hans æventyrlige Tilbagerejse til Danmark. Der er indflettet en Mængde morsomme Oplysninger om Indiens Kultur, saaledes som den blev opfattet af den begavede, men ulærde Bøsseskytte. Tredje Bog omhandler hans Tilbagekomst til Kjøbenhavn og hans senere Skæbne paa Island, hvor han kom i Berøring med flere af den Tids mærkelige Mænd og var bl. a. til Stede paa Bessastadir, da de algierske Sørovere i 1627 kom der paa deres Tog til Island. Denne Bog er efter Forfatterens Død fortsat paa Grundlag af hans mundtlige Beretninger og skriftlige Optegnelser af hans Søn *Olaf Jonsson*.